

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lipca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

w sprawie z wniosku S. K.

przeciwko B. M.

o podział majątku,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 8 lipca 2016 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 5 lutego 2015 r., sygn. akt V Ca 3357/13,

- 1. uchyła zaskarżone postanowienie w punktach I 1, 3-8 i w punktach II, III i IV i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego,**
- 2. oddala skargę kasacyjną w części dotyczącej rozstrzygnięcia w punkcie I, 2 postanowienia.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 17 maja 2003 r. dokonał podziału majątku wspólnego b. małżonków, uczestników obecnego postępowania o podział ich majątku wspólnego. Ustalił skład majątku wspólnego tych osób (własności lokalu mieszkalnego, udziały we współwłasności nieruchomości, samochód osobowy, rzeczy ruchome stanowiące wyposażenie domowe, środki zgromadzone na indywidualnych kontach emerytalnych, środki zgromadzone na rachunkach bankowych). Stwierdził, że udziały b. małżonków w tak ustalonym majątku są różne (pkt 2 postanowienia). Następnie część składników majątkowych przyznał uczestniczce postępowania, a część wnioskodawcy (pkt 3 a, b postanowienia). Obciążył uczestniczkę postępowania obowiązkiem spłaty na rzecz wnioskodawcy sumy 150.833,84 zł; spłatę tę rozłożył na dwie raty i należność tę zabezpieczył ustanowioną hipoteką przymusową (pkt 4-6 postanowienia).

Uczestniczka postępowania zaskarżyła apelacją postanowienie Sądu Rejonowego (k. 766 i n. akt sprawy). W apelacji podnosiła przede wszystkim to, że przy ustalaniu składu majątku wspólnego, wartości poszczególnych składników majątkowych i określaniu wysokości spłat obciążających uczestniczkę przyjęto datę 3 grudnia 2009 r. zamiast dzień 2 marca 2009 r., tj. rzeczywistą datę ustania wspólności majątkowej b. małżonków. W apelacji podnoszono głównie zarzuty naruszania przepisów prawa procesowego.

Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie (pkt I), a w pozostałym zakresie oddalił apelację (pkt II). Podzielił zasadniczy zarzut zgłoszony w apelacji, że Sąd Rejonowy powinien był ustalić skład majątku wspólnego i jego wartość na dzień 2 marca 2009 r., tj. na dzień uprawomocnienia się rozstrzygnięcia o rozwiązaniu małżeństwa (k. 832 akt spraw, t. IV). W związku z tym Sąd Okręgowy odpowiednio uzupełnił postępowanie dowodowe w odniesieniu do określenia na tę datę wartości nieruchomości lokalowej, wartości udziału we współwłasności nieruchomości, samochodu osobowego oraz stanów środków na indywidualnych kontach emerytalnych i rachunkach bankowych uczestników postępowania (s. 5v - 7 uzasadnienia zaskarżonego postanowienia). W odniesieniu do ruchomości stanowiących wyposażenie mieszkania stwierdził, że ustalony wcześniej przez Sąd Rejonowy skład tych nieruchomości miał wartość, co do której strony były zgodne jeszcze w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji

(s. 6v uzasadnienia zaskarżonego postanowienia). Zmiany w określeniu wartości poszczególnych składników majątkowych spowodowały też konieczność dokonania odpowiedniej korekty odnośnie do wysokości spłaty. Sąd Okręgowy przyjął także, że kwestia samego podziału poszczególnych składników majątku pomiędzy uczestników postępowania nie podlegała weryfikacji. W związku z tym Sąd orzekł zgodnie z podziałem dokonany przez Sąd pierwszej instancji, przyjmując równość udziału stron w majątku wspólnym i ten sam sposób podziału (pkt I.2 i 3 zaskarżonego postanowienia).

Sąd Okręgowy odmówił jednak - jak stwierdził - „odliczenia wartości kredytu pozostałego do spłaty, ponieważ zgodnie z najnowszym orzecznictwem Sądu Najwyższego pasywa nie stanowią majątku i nie podlegają podziałowi w ramach majątku wspólnego (...)”. Ponadto stwierdził, że uczestniczka postępowania nie wykazała, aby kwota 40.000 zł była w dyspozycji stron, a także tego, że faktycznie jedyna osoba, która nią rozdisponowała, był wnioskodawca (art. 6 k.c.).

Odpowiednie wyliczenia dotyczące obciążenia uczestniczki postępowania spłatą na rzecz wnioskodawcy (w wysokości 180.114,49 - w dwóch ratach) znalazły się na s. 7 - 7v uzasadnienia zaskarżonego postanowienia. Punktem wyjścia tych wyliczeń było założenie, że łączna wartość składników majątkowych uczestników postępowania wynosiła 535.116,65 zł.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczyni zaskarżono postanowienie Sądu Okręgowego w całości. Podniesiono następujące zarzuty naruszenia prawa procesowego: art. 386 § 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.; art. 233 w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. oraz art. 316 § 1 k.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a także art. 382 k.p.c. i 386 § 1 k.p.c.; art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 32 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.; art. 217 § 1 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. w zw. z art. 13 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c.; art. 233 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c.; art. 233 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 229 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. w zw. z art. 13 § 2 w zw. z art. 399 w zw. z art. 684 k.p.c. w zw. z art. 684 k.p.c. w zw. z art. 567 § 2 k.p.c.; art. 233 w zw. z art. 13 § 2 w zw. z art. 391 k.p.c.; art. 217 § 1 w zw. z art. 212 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c.; art. 286 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

w zw. z art. 391 k.p.c.; art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c.; art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Jako zarzuty naruszenia prawa materialnego wskazywano naruszenie art. 46 k.r.o. w zw. z art. 1038, art. 1035 i art. 212 § 1-3 k.c.

Skarżąca wnosiła o uchylenie w całości obu orzeczeń Sądów meriti i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zmianę zaskarżonego orzeczenia i uwzględnienie przy ustaleniu wartości nieruchomości lokalowej obciążonej hipoteką oraz przy określaniu spłaty na rzecz wnioskodawcy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Nie można podzielić zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., ponieważ uzasadnienie zaskarżonego postanowienia spełnia wszystkie zasadnicze wymagania formalne przewidziane w tym przepisie zgodnie z przyjętą przez Sąd Okręgowy koncepcją merytorycznego rozstrzygnięcia. Należy wyjaśnić, że w postępowaniu kasacyjnym nie mogą być brane pod uwagę zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). Tymczasem skarżąca w wielu miejscach (także w związku z zarzutem naruszenia innych przepisów postępowania) podnosi zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. lub 231 § 1 k.p.c. (por. zarzut nr 5, 6, 8, a także nr 2, 7). Jednocześnie trzeba zauważyć, że odpowiednie fragmenty uzasadnienia skargi (jego pkt 2) nie są odpowiednio powiązane z prezentowanymi w części wstępnej zarzutami naruszenia prawa procesowego, które - jak zaznaczono na wstępie skargi - mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Co więcej, dla uzasadnienia niektórych zarzutów naruszenia prawa procesowego powtarzana jest motywacja prawna mająca z założenia wspierać zasadność innych zarzutów (por. np. zarzut nr 1, 2, 3 skargi).

2. Wbrew stale eksponowanemu w skardze stanowisku skarżącej, w rozpoznawanej sprawie nie zachodziła potrzeba „przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości” w celu wydania postanowienia reformatoryjnego (art. 386 § 4 k.p.c.). Sąd Okręgowy uzupełnił bowiem postępowanie dowodowe przy uwzględnieniu apelacji uczestniczki postępowania odnośnie do

konieczności przyjęcia innej daty ustania wspólności majątkowej między b. małżonkami (2 marca 2009 r., a nie 3 grudnia 2009 r.). To uzupełnienie postępowania nastąpiło w zasadzie co do zasadniczych składników majątku wspólnego, w zakresie ustalenia stanu i wartości nieruchomości lokalowej oraz udziału we współwłasności, a także - określenia wartości samochodu osobowego na dzień 2 marca 2009 r. Sąd dopuścił dowód z odpowiednich opinii uzupełniających kilku biegłych. Dokonał także weryfikacji na ten dzień stanu odpowiednich indywidualnych kont emerytalnych i rachunków bankowych. Stąd niezrozumiały pozostaje zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. (zarzut nr 2), w którym sposób ogólny wyrażono stanowisko, że „Sąd pominął część materiału dowodowego, nie poczynił ustaleń dotyczących składników majątku”. Gdyby ten nader względnie sformułowany zarzut miał dotyczyć także ustaleń dotyczących składu i wartości przedmiotów wyposażenia domowego (pkt I 1.e sentencji zaskarżonego postanowienia), to z pewnością nie może on być podnoszony w ramach naruszenia przepisu art. 233 w zw. art. 13 § 2 k.p.c. (por. zarzut 6 skargi kasacyjnej). W tym zakresie Sąd Najwyższy pozostaje związany odpowiednimi ustaleniami Sądu Okręgowego w odniesieniu do składu tego kompleksu przedmiotów majątkowych i jego łącznej wartości (s. 6 - 6v uzasadnienia zaskarżonego postanowienia). Niezależnie od tego należy stwierdzić, że okres dziesięciu miesięcy nie może mieć zasadniczego znaczenia przy określeniu wartości szacunkowej omawianych przedmiotów.

3. Należy natomiast podzielić zarzut naruszenia art. 684 k.p.c. w zw. z art. 567 § 3 k.p.c. i art. 382 k.p.c. w odniesieniu do kwestii ewentualnego statusu prawnego kwoty 40.000 zł (zarzut nr 7 i 2). W apelacji skarżąca powoływała się na to, że w toku rozprawy z dnia 9 lipca 2011 r. wnioskodawca oświadczył, iż posiadał wspólnie z uczestniczką postępowania 40.000 zł w ramach funduszu inwestycyjnego i fundusze te wydatkował na własne utrzymanie (k. 768 akt sprawy). W skardze kasacyjnej skarżąca powołuje się na to, że Sąd Okręgowy wyraźnie nie uwzględnił tej okoliczności, skoro w końcowym fragmencie uzasadnienia zaskarżonego postanowienia przyjął niewykazanie tego, aby „kwota 40.000 zł była w dyspozycji stron i faktycznie rozdysponował ją wnioskodawca we własnym

zakresie” (s. 8 uzasadnienia). W tej mierze niezbędne jednak okazało się zatem odpowiednie uzupełnienie postępowania dowodowego (art. 382 k.p.c.).

Należy też stwierdzić, że nie można podzielić stanowiska Sądu Okręgowego, zgodnie z którym fakt istnienia obciążenia hipotecznego nieruchomości lokalowej, będącej obecnie przedmiotem podziału, nie może być brany pod uwagę przy określaniu ogólnej wartości tej nieruchomości. Pojawia się tu bowiem istotna okoliczność, która wpływa jednak na wartość rynkową nieruchomości lokalowej, stanowiącej element majątkowy nadający się do obrotu prawnego. Czym innym jest natomiast kwestia wyłączenia długów (obciążeń nieruchomości) z majątku wspólnego małżonków i nieobejmowania ich podziałem. Recz jasna, sam podział nieruchomości lokalowej po rozwiązaniu małżeństwa nie powoduje ustania solidarnej odpowiedzialności b. małżonków wobec banku za spłatę należności kredytowej (art. 366 § 1 k.c.). W związku z tym należy podzielić zarzut naruszenia art. 46 k.r.o. w zw. z art. 1038 k.c., art. 1035 i w zw. z art. 212 § 1 i § 3 k.c.

Trafność wspomnianych zarzutów naruszenia prawa procesowego i materialnego spowodowała konieczność częściowego uchylenia zaskarżonego postanowienia, (tj. rozstrzygnięć zawartych w pkt I 1, 3-8 i w pkt II, II, IV) i przekazania sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania (art. 398¹⁵ k.p.c.). Jednocześnie Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną skarżącej w zakresie dotyczącym ustalenia wysokości udziału b. małżonków w majątku wspólnym (pkt I 2 sentencji zaskarżonego postanowienia). W skardze kasacyjnej nie podnoszono bowiem zarzutu naruszenia art. 43 k.r.o., a ponadto brak w niej jakichkolwiek stwierdzeń pozwalających na przyjęcia kwestionowania rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji poza samym zaskarżeniem orzeczenia tego Sądu w całości.